

CARMEN

Samenvatting interview met Carmen Roda
 Leeftijd: juli 1985: 65 jaar
 Datum interview: 27 mei 1985

Het interview werd afgenomen in haar tijdelijke woonplaats in Calle Mayor, waar zij tot november met haar man Ramon verblijft. Dan hoopt ze weer terug te gaan naar haar huis in Calle Monzon, dat nu verbouwd wordt. Zij zijn de burenen van Jose Oto en Maria. Na de verbouwing trekt hun jongste dochter bij hun in.

Carmen is na een aantal operaties nu geheel blind. Haar gehoor is echter heel goed. Midden in een van haar verhalen zette ik de recorder aan. Hoewel ze hoorde dat er iets gebeurde, bleef ze doorpraten. Ik heb haar midden in het verhaal pas toestemming gevraagd tot opname, waarop ze bevestigend antwoordde. Achteraf hele interview afgeluisterd in aanwezigheid van haar man ["hou je mond en luister". Hij knikte vaak bevestigend, bewonderde zijn vrouw. Maria van Jose Oto heeft me met haar in contact gebracht.

C: In 1938 kwamen de fascistten hier binnen en in mei 1939 pakten ze ons op. Ze sloten ons op in het gemeentehuis, daar bleven we 21 dagen totdat ze ons naar de gevangenis in Huesca vervoerden. Ze noemden ons links, dat was de enige reden waarom we gearresteerd werden, wij, dat zijn 4 vrouwen en 4 mannen, jongens eigenlijk, uit dit dorp.

Na de gevangenis in Huesca werden we overgebracht naar Barbastro, naar het klooster van de nonnen van Clara, een gesloten orde. De mannen werden naar het klooster van de capucijnen vervoerd. Wij zaten op de eerste etage, de nonnen op de tweede. Reden van de overplaatsing was plaatsgebrek: de mannen zaten opgesloten in een school, die moesten eruit toen het schooljaar weer begon, zij kwamen in onze plaats en wij gingen naar Barbastro.

Op de dag van Santa Mercedes, de heilige van ondermeer de gevangenen, was er een groot feest in de gevangenis, door onszelf georganiseerd. We zate hier met de vrouwen van Huesca, Teruel en Alcanjiz samen.

Hier vond mijn proces ook plaats; er werd 6 jaar en 1 dag tegen me geeist. Die ene dag eindigt nooit: 6 jaar is 6 jaar, 6 jaar en 1 dag kan verlengd worden tot 12 jaar. Ik werd veroordeeld tot 3 jaar en 1 dag. Maria van Jose Oto, die smen met mij opgepakt was, werd toen vrijgelaten.

In de gevangenis moest ik allerlei werkzaamheden verrichten, hierover volgen enige details, schoonmaken en zo. Bij het eerst regeringsdekreet werden de tot drie jaar en 1 dag veroordeelden met verlenging veroordeeld tot 6 jaar en een dag, daarna kwam een dekreet van 6 jaar en een dag tot 12 jaar.

Ik werd in voorwaardelijke vrijheid gesteld (waneer (?)) en ging naar Terrasa in een dienstje. Ik moest me elke week melden bij de Guardia Civil. Ben daar 2 jaar gebleven totdat ik in definitieve vrijheid werd gesteld.. 4 jaar in de gevangenis, 2 jaar in Terrasa en toen

terug naar dit dorp.

Toen ik terug kwam heb ik niet echt last met de burens gehad, maar je blijft wel bang. Sommigen die rechts waren bleven me heel vervelend behandelen. Bovendien ken je iedereen in het dorp en weet je precies wie wat gedaan heeft, wie je mishandeld hebben en dat vergeet je niet.

Over de revolutiepoging van 1933 kan ik niets vertellen. Ik was toen 12 jaar en we waren toen niet in Albalate. Mijn vader was herder en werkte toen in Monte Valmanja, vlak bij Lerida. De finca was groot en goed. De eigenaar was een republikein en had een school laten bouwen waar alles aanwezig was, een nationale school voor jongens en meisjes. We waren daar vooral voor de school naartoe gegaan.

In 1933 zijn een heleboel mensen uit dit dorp, Albalate, gevangengezet. Met de finca in de monte ging het slecht; ze moesten hun kuddes verkopen en toen had mijn vader geen werk meer. In 1934 of '35 zijn we naar Albalate teuggekomen. Toen werd mijn vader ziek in begin 1936 en dat was hij nog toen de oorlog uitbrak.

Toen we terugkwamen bezaten we niets. Wij hebben op de kollektiviteit gewerkt, wij vrouwen op het land, mijn vader als herder van de kuddes van de kollektiviteit.

Van vergaderingen en zo kan ik me niets herinneren, maar ik was dan ook nog heel jong.

Bijna iedereen en bijna alle gronden zaten in de kollektieven. Het land van de duke de Solferino was in percelen verdeeld en iedereen die een stuk grond wilde hebben die nam dat. Rechts en links. Omdat wij niets hadden toen we terugkwamen namen wij ook een stuk land in bezit en we hebben het nog steeds; nu is het afbetaald. Het was een afbetalingsregeling van 40 jaar. Dat was in 1932.

Die Solferino had nog veel meer patrimonios, zijn bezit hier in Albalate was waarschijnlijk zijn kleinste. Het palacio was ook van Solferino en later van ons, de bezitters van de percelen. Al heel snel werd een dansvereniging opgericht, dat was tijdens de oorlog, en ook was het kantoor van het sindikaat van de irrigatie daar. Daarvoor was het paleis het administratiekantoor van de duke. Dat moest eruit toen het bezit van Solferino verkocht werd. Toen was het van ons net zoals Monte Mombrun en als de grote stal in Calle del Mur, dat was een wijnmakerij geweest. Solferino had ook een broodoven waar vrouwen het deeg maakten en een graanmolen. De molen werd door ons verkocht om geld te hebben. (dan een uitweiding over de nieuwe eigenaars). De cura had bemiddeld in de verkoop en ging naar Madrid om het geld te halen. Het was een goeie. Verder weet ik niet zoveel meer van het land van de Solferino. Ik kan me nog wel herinneren dat er iemand op het balkon van het paleis stond die de loten voorlas, de nummers afriep, waarna de nieuwe eigenaar zich meldde. Er waren heel veel mensen. En er was een broederschap en zo opgericht om het bezit te verdelen. En zo begonnen we te betalen. We waren officieel de eigenaars en toch hebben ze later alles van ons afgenomen. Van mensen die naar Frankrijk vertrokken zijn. Want je moest wel blijven betalen. (verhaal over de terreinen en het bezit ervan).

14 juli 1936 werd ik 16 jaar en de 18e begon de oorlog.. Rechts kwam de straat op nadat ze beloofd hadden de republiek trouw te blijven. Maar ze werden gearresteerd.

In de kollektieven: 's zomers werd er in de bieten gewerkt, vanaf mei

zo ongeveer, of werd er mais gezaaid. Fruit was er toen nog niet zoals nu. 's Winters werden de olijfen geplukt, En veel meer deden wij vrouwen eigenlijk niet op het land.

Voor vrije liefde was ik nou te jong om in de praktijk te brengen, maar we spraken er wel veel over. Maar al voor de oorlog werden burgerlijke huwelijken gesloten waar geen cura aan te pas kwam. Ik vind een burgerlijk huwelijk met rechters en zo veel meer zin hebben. Voor zover ik weet waren er geen openbare eetzalen.

Wel waren er avondschoolen voor de kinderen die overdag moesten werken met de koeien enzo. Ik ben er nooit geweest. Felix Carrasquer heb ik wel een paar keer gezien, (volgt een verhaal over het huis waar de Carrasquers gewoond hebben). In het geheim luisterden we naar Radio Holanda wanneer Francisco sprak, om 11 uur naar Radio Parijs en naar Radio Pyreneeën.

Weer een verhaal over het huis van pa Carrasquer oover de bakkerij, de zoons en andere familierelaties.

Felipe Alaiz, ook een familielid, was de schrijver van "la Novela Ideal". Ik heb dit nooit gelezen, maa het was heel belangrijk en er werd veel over gesproken in die tijd. (zie interview vrouw van Oruz, Fraga).

Dan volgt een samenvatting van het eerste deel van het verhaal.

Ik heb een zus en een broer. Tijdens de oorlog was mijn vader niet in een bepaalde organisatie. Mijn broer heeft in dienst gezeten tijdens de oorlog, als vrijwilliger; na de oorlog voor zijn dienstplicht bij Franco; hij is nu ergens een herder, komt nooit meer naar Albalate terug wegens ziekte.

Enige dagen nadat de nationalen in het dorp aankwamen knipten ze van vele vrouwen de haren kort. Bij mij hebben ze dat 2 keer gedaan, van Maria ook. Bij de burens zijn de ouders van 2 kleine kinderen vermoord.

De oorlog was al afgelopen toen we opgepakt werden en in de school gevangen gezet; eerst werden we de volgende dag weer vrijgelaten. Daarna werd ik 's avonds opgeroepen om naar het gemeentehuis te gaan. Samen met Maria. Daar hebben ze ons haren afgeknipt. We waren met 5 jongeren en vele ouderen van ongeveer 30 jaar. Legt uit in welke ruimte in het gemeentehuis dit kortknippen plaatsvond. Ze waren grof en scholden ons uit en bedreigden ons met de dood. We dachtenecht dat we vermoord zouden worden. De volgende dag moesten we ons tussen 12 en 1 uur weer melden. Ik wilde daar niet heen en binnendoor ben ik naar het huis van Maria gegaan; dat was op 26 februari. We besloten ons te laten halen en niet zelf te gaan. De vrouwen die zich wel gemeld hadden moesten met borden op hun nek door het dorp lopen en werden dan door het hele dorp uitgelachen.. Dat was de tweede keer dat ze mijn haar geknipt hebben.

In mei werden we weer opgepakt. Toen hebben we tot 7 juni in de school vastgezet en toen werden we naar Huesca vervoerd, 4 meisjes en 4 jongens, en eerst met de autobus naar Binefar.

Natuurlijk was ik wel links, maar ik deed aan geen enkele organisatie mee.

Van de moorden op de campo de las vinjas kan ik me nog wel iets herinneren. Ik werd op een bepaalde nacht wakker doordat er een kind aan de deur stond, dat was Antonio, de man vavan het huis waar we eerst gewoond hebben (wij zijn wij de nederlanders). Antonio

vertelde dat ze zijn ouders meegenomen hadden en dat zijn zusje nu in huis was. De moeder van Carmen ging Isabel, het zusje halen. Op straat werd haar verteld dat ze met vele anderen in een vrachtwagen geladen waren; er was ook een jongen bij van een jaar of 16. Ze hebben ze allemaal gefusilleerd. De ouderen waren 45 tot 50 jaar. De volgende dag hoorden we dat ze afgeschoten waren en richting Belver aan de kant van de weg begraven. Het land is nooit meer gebruikt. Dan volgt het verhaal dat buitenstaanders deze grond gekocht hadden en ze wilde bewerken. Bij het ploegen kwamen ze kledingstukken tegen en ze hielden er mee op. Dit land is nooit meer in gebruik genomen. Het doodschieten van al deze mensen is goed voorbereid gebeurd; er had een vergadering plaatsgevonden en er was van te voren een kuil gegraven; op de rand daarvan zijn de mensen neergeknald.